

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 187 (XXXI) — Nr. 577

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Luni, 15 iulie 2019

SUMAR

Pagina

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

Decizia nr. 198 din 9 aprilie 2019 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală cu referire la Decizia nr. 19 din 4 iunie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, art. 175 alin. (1) lit. b) teza a doua și art. 21 alin. (1) teza întâi din Codul penal și art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003	2–5
Decizia nr. 227 din 16 aprilie 2019 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 426 lit. d) teza a doua din Codul de procedură penală și art. 428 alin. (1) cu referire la art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală	5–9

ACTE ALE CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Hotărârea din 4 decembrie 2018 în Cauza R.I. și alții împotriva României	10–16
--	-------

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ****DECIZIA Nr. 198**

din 9 aprilie 2019

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 477 alin. (3)**din Codul de procedură penală cu referire la Decizia nr. 19 din 4 iunie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, art. 175 alin. (1) lit. b) teza a doua și art. 21 alin. (1) teza întâi din Codul penal și art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003**

Valer Dorneanu	— președinte
Marian Enache	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Mihaela Ionescu	— magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Răzvan Horațiu Radu.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală, art. 175 alin. (1) lit. b) teza a doua și art. 21 alin. (1) teza întâi din Codul penal și art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003, excepție ridicată de Valerian Azamfire în Dosarul nr. 691/109/2016/a2 al Curții de Apel Pitești — Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 1.186D/2017.

2. La apelul nominal se prezintă autorul excepției, asistat de doamna avocat Daniela Nicoleta Andreescu, având împuternicire avocațială depusă la dosar. Lipsesc celelalte părți, față de care procedura de citare este legal îndeplinită. Magistratul-asistent referă asupra cauzei și arată că autorul a depus la dosar un set de înscrisuri în susținerea excepției de neconstituționalitate.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele Curții acordă cuvântul apărătorului autorului, care solicită admiterea excepției, reiterând motivele de neconstituționalitate cuprinse în notele scrise aflate la dosar. Depune concluzii scrise în acest sens.

4. Reprezentantul Ministerului Public, având cuvântul, solicită respingerea excepției de neconstituționalitate, invocând, cât privește dispozițiile art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală, Decizia Curții nr. 624 din 8 octombrie 2015, iar în ceea ce privește dispozițiile art. 175 alin. (1) lit. b) teza a doua și art. 21 alin. (1) teza întâi din Codul penal, Decizia Curții nr. 717 din 29 octombrie 2015, paragrafele 25, 26 și 29. Precizează totodată că invocarea de către autor a Deciziei nr. 19 din 4 iunie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală nu reprezintă o veritabilă critică de neconstituționalitate, ci constituie un aspect de aplicare, în concret, a legii.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

5. Prin Decizia penală nr. 115/A din 9 februarie 2017, pronunțată în Dosarul nr. 691/109/2016/a2, **Curtea de Apel Pitești — Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de**

neconstituționalitate a dispozițiilor art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală, art. 175 alin. (1) lit. b) teza a doua și art. 21 alin. (1) teza întâi din Codul penal și art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003. Excepția a fost ridicată de Valerian Azamfire într-o cauză penală.

6. În motivarea excepției de neconstituționalitate autorul acesteia critică normele procesual penale ale art. 477 alin. (3), în esență din perspectiva lipsei de predictibilitate și accesibilitate, în condițiile în care prin această normă nu se arată semnificația sintagmei „*chestiune de drept*”, acest aspect dând posibilitatea instanței supreme ca, prin Decizia nr. 19 din 4 iunie 2015, să se subroge Parlamentului și să modifice legea privind drepturile pacienților, în vigoare, în sensul restrângerii dreptului pacienților de a oferi cadouri și semne de mulțumire personalului medical. Reține că o decizie a instanței supreme pronunțată pentru dezlegarea unor chestiuni de drept intră în vigoare de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, astfel încât, prin formularea „*obligatorie pentru instanță*”, de la data publicării în Monitorul Oficial al României, se creează posibilitatea aplicării acesteia retroactiv, în condițiile în care faptele la care se referă au fost săvârșite anterior publicării deciziei instanței supreme în Monitorul Oficial al României.

7. Curtea de Apel Pitești — Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie opinează că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată, întrucât art. 53 din Constituție are în vedere drepturile și libertățile prevăzute în titlul II al Legii fundamentale, printre acestea nefiind prevăzute și dreptul de a primi cadouri și bani de la pacienți. De asemenea dispozițiile art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală sunt constituționale, dezlegarea dată chestiunilor de drept fiind obligatorie pentru viitor.

8. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate invocate.

9. Guvernul consideră că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. În acest sens, apreciază că art. 477 alin. (3) nu este de natură să aducă atingere prevederilor constituționale invocate, deoarece dezlegarea dată chestiunilor de drept este obligatorie. Totodată, reține că art. 34 din Legea nr. 46/2003 și art. 21 din Codul penal nu contravin dispozițiilor art. 53 din Constituție, posibilitatea medicului de a primi donații și cadouri de la pacienți, în semn de mulțumire, neputând fi considerată un drept sau o libertate fundamentală.

10. Avocatul Poporului consideră că textele de lege criticate sunt constituționale. În acest sens invocă atât deciziile Curții Constituționale nr. 536 din 28 aprilie 2011, nr. 265 din 6 mai 2014 și nr. 624 din 8 octombrie 2015, cât și Decizia nr. 26 din 3 decembrie 2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și

Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală.

11. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului și Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, înscrisurile aflate la dosar, concluziile scrise depuse de autor, susținerile apărătorului autorului excepției, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

12. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

13. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală, art. 175 alin. (1) lit. b) teza a doua și art. 21 alin. (1) teza întâi din Codul penal și art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003, în condițiile în care, în cuprinsul actului de sesizare, instanța de judecată a reținut că, „chiar dacă inculpatul a menționat că excepția de neconstituționalitate se referă și la Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 19/2015, trebuie avute în vedere textele de lege ce au fost interpretate prin decizia respectivă, astfel că este admisibilă excepția invocată de inculpat”. Față de motivele de neconstituționalitate formulate de autor, Curtea reține, ca obiect al excepției de neconstituționalitate, dispozițiile art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală cu referire la Decizia nr. 19 din 4 iunie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, art. 175 alin. (1) lit. b) teza a doua și art. 21 alin. (1) teza întâi din Codul penal și art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 51 din 29 ianuarie 2003. Dispozițiile de lege criticate au următorul cuprins:

— Art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală: *„Dezlegarea dată chestiunilor de drept este obligatorie pentru instanțe de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I.”;*

— Art. 175 alin. (1) lit. b) teza a doua din Codul penal: *„Funcționar public, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație: [...] b) exercită o funcție (...) publică de orice natură.”;*

— Art. 21 alin. (1) teza întâi din Codul penal: *„Este justificată fapta prevăzută de legea penală constând în exercitarea unui drept recunoscut de lege (...), cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta.”;*

— Art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003: *„Pacientul poate oferi angajaților sau unității unde a fost îngrijit plăți suplimentare sau donații, cu respectarea legii.”*

14. Autorul excepției susține că normele procesual penale criticate contravin dispozițiilor constituționale cuprinse în art. 1 alin. (4) referitor la principiul separației și echilibrului puterilor în cadrul democrației constituționale, art. 15 alin. (2) potrivit cărora legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile, art. 20 — *Tratatele internaționale privind drepturile omului*, art. 21 privind accesul liber la justiție, art. 53 alin. (2) privind restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți, art. 61 referitor la rolul și structura Parlamentului și art. 148 alin. (2) și alin. (3) — *Integrarea în Uniunea Europeană*. Invocă și dispozițiile art. 6, art. 7 și art. 14 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și prevederile art. 47 și art. 49 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

15. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că, în ceea ce privește dispozițiile art. 175 alin. (1) lit. b) teza a doua și art. 21 alin. (1) teza întâi din Codul penal și art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003, autorul nu motivează pretinsa contrariedade a dispozițiilor criticate cu prevederile constituționale și convenționale invocate. Or, potrivit art. 10 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, sesizările adresate Curții Constituționale trebuie motivate și, prin urmare, Curtea nu se poate substitui autorului excepției în ceea ce privește formularea unor motive de neconstituționalitate. Acest fapt ar avea semnificația exercitării unui control de constituționalitate din oficiu, ceea ce este inadmisibil în raport cu dispozițiile art. 146 din Constituție.

16. În aceste condiții, Curtea constată că indicarea temeiurilor constituționale și convenționale menționate nu este suficientă pentru determinarea, în mod rezonabil, a criticilor vizate de autorul excepției, astfel încât excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a doua și art. 21 alin. (1) teza întâi din Codul penal și art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003 urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.

17. Cu privire la competența instanței supreme de a pronunța o hotărâre prealabilă pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, instanța de control constituțional a pronunțat Decizia nr. 624 din 8 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 865 din 19 noiembrie 2015, în care a reținut că, reglementând condițiile de admisibilitate a sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, legiuitorul a stabilit în art. 475 din Codul de procedură penală posibilitatea Înaltei Curți de Casație și Justiție, a curții de apel și a tribunalului investite cu soluționarea unei cauze în ultimă instanță, care constată, în cursul judecării, existența unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei și asupra căreia instanța nu a statuat încă printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui asemenea recurs, să sesizeze Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prin care să se dea rezolvare de principiu respectivei probleme de drept.

18. Astfel, sesizarea completului competent să pronunțe hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, pentru a fi admisibilă, trebuie să îndeplinească mai multe cerințe cumulate, respectiv să fie solicitată într-o cauză aflată în curs de judecată în ultimă instanță pe rolul uneia dintre instanțele prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală, obiectul acesteia să vizeze o chestiune de drept de care depinde soluționarea pe fond a dosarului, iar problema de drept să nu fi fost încă dezlegată de Înalta Curte de Casație și Justiție prin mecanismele legale ce asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către instanțele judecătorești sau să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii.

19. În aceste condiții, Curtea reține că însuși legiuitorul român este cel care a reglementat în noul Cod de procedură penală, în virtutea calității sale constituționale de unică autoritate legiuitoare a țării, un nou instrument de unificare a practicii neunitare, respectiv sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

20. Mecanismul de unificare a practicii judiciare reglementat de dispozițiile art. 475 și următoarele din Codul de procedură penală nu poate fi uzitat atât timp cât legiuitorul a limitat — prin condiția restrictivă referitoare la existența unei chestiuni de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei — rolul unificator al instituției juridice a hotărârii prealabile numai chestiunilor de drept care conduc la dezlegarea în fond a cauzei sub aspectul statuării în privința raportului juridic dedus judecării.

Cu alte cuvinte, obiectul sesizării în vederea pronunțării de către instanța supremă a unei hotărâri prealabile îl constituie o „*chestiune de drept*” de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei, acest mecanism de unificare a practicii vizând, deopotrivă, o chestiune de drept material ori o chestiune de drept procedural, așadar dispoziții de drept material sau procedural înțelese, interpretate și aplicate diferit de instanțele judecătorești. „*Chestiunea de drept*” privește o problemă de drept a cărei lămurire se solicită și care se află într-o relație de dependență cu soluția dată asupra acțiunii penale și/sau civile de către instanța pe rolul căreia se află cauza în ultimul grad de jurisdicție, în sensul ca decizia instanței supreme pronunțată în procedura prevăzută de art. 476 și art. 477 din Codul de procedură penală să fie de natură a produce un efect concret asupra conținutului hotărârii din procesul principal.

21. De altfel, Curtea observă că în Decizia nr. 2 din 2 februarie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 159 din 6 martie 2015, în ceea ce privește admisibilitatea sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, instanța supremă a motivat că aceasta este „condiționată, atât în cazul în care vizează o normă de drept material, cât și atunci când privește o dispoziție de drept procesual, de împrejurarea ca interpretarea dată de instanța supremă să aibă consecințe juridice asupra modului de rezolvare a fondului cauzei. [...] În prezenta cauză, chiar dacă obiectul sesizării îl reprezintă o problemă de drept ce se circumscrie sferei normelor procesual penale, de dezlegarea chestiunii de drept depinde «soluționarea pe fond a cauzei» având în vedere diferențele majore între căile de atac prevăzute atât în legislația în vigoare de la 1 februarie 2014, cât și în cea anterioară acestei date”.

22. Având în vedere toate cele reținute în precedent, Curtea constată că sintagma „*chestiune de drept*” nu are o formulare ambiguă, neclară și imprevizibilă, astfel că nu se încalcă cerințele de claritate, accesibilitate și previzibilitate a legii, astfel cum susține autorul excepției. Totodată, potrivit normelor procesual penale ale art. 477 alin. (3), dezlegarea dată chestiunilor de drept este obligatorie pentru instanțe de la data publicării deciziei Înaltei Curți de Casație și Justiție în Monitorul Oficial al României, Partea I. Efectul obligatoriu pentru instanțe al dezlegării date problemelor de drept ce au format obiectul întrebării prealabile, consacrat de norma procesual penală în art. 477 alin. (3), reprezintă o transpunere a dispozițiilor art. 126 alin. (3) din Constituție referitoare la poziția Înaltei Curți de Casație și Justiție în ierarhia sistemului judiciar și la rolul său de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești.

23. În acord cu art. 1 alin. (4) din Legea fundamentală, „*Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor — legislativă, executivă și judecătorească — în cadrul democrației constituționale*”, iar, potrivit art. 61 alin. (1) din Constituție, „*Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării*”. Raportat la aceste dispoziții constituționale, în jurisprudența sa, Curtea a statuat că prevederile legale care guvernează activitatea instanțelor judecătorești și fixează poziția lor față de lege acceptă în mod unanim că „atribuțiile judecătorului implică identificarea normei aplicabile, analiza conținutului său și o necesară adaptare a acesteia la faptele juridice pe care le-a stabilit, astfel încât legiuitorul aflat în imposibilitate de a prevedea toate situațiile juridice lasă judecătorului, investit cu puterea de a spune dreptul, o parte din inițiativă. Astfel, în activitatea de interpretare a legii, judecătorul trebuie să realizeze un echilibru între spiritul și litera legii, între exigențele de redactare și scopul urmărit de legiuitor, fără a avea competența de a legifera, prin substituirea autorității competente în acest

domeniu” (a se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 838 din 27 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 461 din 3 iulie 2009).

24. Puterea judecătorească, prin Înalta Curte de Casație și Justiție, are rolul constituțional de a da unui text de lege anumite interpretări, în scopul aplicării unitare de către instanțele judecătorești. Acest fapt nu presupune însă că instanța supremă se poate substitui Parlamentului, unica putere legiuitoare în stat, dar implică anumite exigențe constituționale ce țin de modalitatea concretă în care se realizează interpretarea. În considerarea acestui rol constituțional, instanța supremă a pronunțat, în temeiul art. 475 și art. 477 din Codul de procedură penală, Decizia nr. 19 din 4 iunie 2015 referitoare la pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept: „dacă fapta medicului, care are calitatea de funcționar public, de a primi plăți suplimentare sau donații de la pacienți, în condițiile art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003, constituie sau nu o exercitare a unui drept recunoscut de lege, având ca urmare incidența dispozițiilor art. 21 alin. (1) teza I din Codul penal”, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 590 din 5 august 2015, prin care a stabilit că fapta medicului angajat cu contract de muncă într-o unitate spitalicească din sistemul public de sănătate, care are calitatea de funcționar public, în accepțiunea dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a doua din Codul penal, de a primi plăți suplimentare sau donații de la pacienți, în condițiile art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003, nu constituie o exercitare a unui drept recunoscut de lege având ca urmare incidența dispozițiilor art. 21 alin. (1) teza întâi din Codul penal.

25. Pentru a ajunge la această interpretare, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a reținut că „o concluzie contrară ar fi de natură, pe de o parte, să aducă atingere celor statuate prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 26/HP din data de 3 decembrie 2014, iar, pe de altă parte, să instituie o excepție de la obligațiile impuse prin lege oricărui funcționar public, indiferent de semnificația/înțelesul noțiunii de «funcționar public» din dreptul administrativ sau din dreptul penal, astfel cum s-a statuat prin Decizia nr. 2/2014 a Curții Constituționale a României”. Potrivit Deciziei Curții Constituționale nr. 2 din 15 ianuarie 2014, „statutul juridic distinct, privilegiat, sub aspectul răspunderii penale, contravine principiului egalității în drepturi a cetățenilor consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia «*cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări*». Mai mult, dispozițiile art. I pct. 5 și art. II pct. 3 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte normative contravin și prevederilor art. 16 alin. (2) din Constituție. Într-adevăr, în măsura în care anumite subiecte de drept sunt excluse, prin efectul unei dispoziții legale adoptate în considerarea lor și aplicabile numai în ceea ce le privește, incidenței unei reglementări legale constituind dreptul comun în materie, dispozițiile legale în cauză nesocotesc principiul constituțional potrivit căruia «*nimeni nu este mai presus de lege*». Totodată, Curtea reține că art. 7 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, invocat de autorul excepției, nu poate fi interpretat ca interzicând clarificarea graduală a regulilor răspunderii penale pe calea interpretării judiciare de la un caz la altul, cu condiția ca rezultatul să fie coerent cu substanța infracțiunii și să fie în mod rezonabil previzibil (Hotărârea din 22 noiembrie 1995, pronunțată în Cauza *S.W. împotriva Regatului Unit*, paragraful 36).

26. De asemenea, Curtea nu poate reține susținerea autorului excepției potrivit căreia lipsa de predictibilitate și accesibilitate a sintagmei „*chestiune de drept*” a dat posibilitatea instanței supreme ca, prin Decizia nr. 19 din 4 iunie 2015, să se

subroge Parlamentului și să modifice legea privind drepturile pacienților, în vigoare, în sensul restrângerii dreptului pacienților de a oferi cadouri și semne de mulțumire personalului medical, prin aceasta fiind încălcate dispozițiile constituționale ale art. 53 alin. (2), în condițiile în care posibilitatea medicului de a primi plăți suplimentare sau donații de la pacienți, în condițiile art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003, nu constituie un drept fundamental.

27. În ceea ce privește invocarea, în susținerea criticilor de neconstituționalitate, a prevederilor art. 148 alin. (2) și alin. (4) din Constituție, care prevăd prioritatea de aplicare a prevederilor tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și a celorlalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu față de dispozițiile contrare din dreptul intern, întrucât nu este relevant niciun act european cu caracter obligatoriu care să susțină criticile formulate, Curtea constată că aceste norme constituționale nu au incidență în materia supusă controlului.

28. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

1. Respinge, ca inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a doua și art. 21 alin. (1) teza întâi din Codul penal și art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003, excepție ridicată de Valerian Azamfire în Dosarul nr. 691/109/2016/a2 al Curții de Apel Pitești — Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie.

2. Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de același autor în același dosar al aceleiași instanțe și constată că dispozițiile art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală cu referire la Decizia nr. 19 din 4 iunie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Curții de Apel Pitești — Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 9 aprilie 2019.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
prof. univ. dr. **VALER DORNEANU**

Magistrat-asistent,
Mihaela Ionescu

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 227

din 16 aprilie 2019

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 426 lit. d) teza a doua din Codul de procedură penală și art. 428 alin. (1) cu referire la art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală

Valer Dorneanu	— președinte
Marian Enache	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Mihaela Ionescu	— magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror
Marinela Mincă.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 426 lit. d) teza a doua din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Enache-Cristian Șapte în Dosarul nr. 733/36/2016 al Curții de Apel Constanța — Secția penală și

pentru cauze penale cu minori și de familie și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 1.262D/2017.

2. La apelul nominal lipsește autorul excepției, față de care procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Președintele dispune a se face apelul și în Dosarul nr. 1.742D/2017, având ca obiect excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală și art. 428 alin. (1) cu referire la art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Eugen George Ghiță în Dosarul nr. 588/105/2017 al Tribunalului Prahova — Secția penală.

4. La apelul nominal lipsește autorul excepției, față de care procedura de citare este legal îndeplinită.

5. Curtea, din oficiu, pune în discuție conexarea dosarelor, iar reprezentantul Ministerului Public arată că este de acord cu conexarea. Curtea, în temeiul art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții

Constituționale, dispune conexarea Dosarului nr. 1.742D/2017 la Dosarul nr. 1.262D/2017, care a fost primul înregistrat.

6. Cauza fiind în stare de judecată, președintele Curții acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care solicită respingerea, ca inadmisibilă, a excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală, întrucât, pe de o parte, se solicită modificarea textului de lege în sensul de a fi prevăzut, ca motiv de incompatibilitate, și incompatibilitatea cu privire la organul de cercetare penală, iar, pe de altă parte, se solicită modificarea textului de lege cu privire la termenul în care poate fi exercitată contestația în anulare pentru acest motiv. Reține că, în cauză, autorul excepției a avut posibilitatea să invoce incompatibilitatea organului de cercetare penală, iar instanța de fond, în cuprinsul sentinței, a arătat că a analizat cazul de incompatibilitate a organului de cercetare penală la termenul din 14 martie 2011, critică pe care, de asemenea, autorul a reiterat-o cu ocazia soluționării apelului, pronunțându-se și instanța de apel asupra acesteia. Arată, totodată, că stabilirea termenelor în care pot fi formulate căile ordinare și extraordinare de atac reprezintă apanajul exclusiv al legiuitorului și este necesară pentru a se asigura autoritatea de lucru judecat și securitatea raporturilor juridice soluționate definitiv. Reține că, în cauză, autorul excepției este nemulțumit, mai degrabă, de modul de interpretare și aplicare a textului de lege, însă acest aspect nu este de natură să atragă neconstituționalitatea dispozițiilor criticate.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarelor, constată următoarele:

7. Prin Încheierea din 22 martie 2017, pronunțată în Dosarul nr. 733/36/2016, **Curtea de Apel Constanța — Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 426 lit. d) teza a doua din Codul de procedură penală**. Excepția a fost ridicată de Enache-Cristian Șapte în contestația în anulare formulată împotriva Deciziei penale nr. 1.107 din 7 noiembrie 2016, pronunțată de Curtea de Apel Constanța în Dosarul nr. 20.473/212/2010. În speță, contestatorul, autor al excepției, a solicitat să se constate că în cauza în care a fost condamnat a existat un caz de incompatibilitate în timpul efectuării urmăririi penale, respectiv condamnarea la prima instanță și instanța de control judiciar s-a fundamentat pe actele de urmărire penală efectuate în cauză de lucrători de poliție care au avut și calitatea de persoane vătămate și au formulat pretenții civile în cauză. Apreciază că lipsa de imparțialitate este evidentă conform art. 65 raportat la art. 64 alin. (1) lit. c) și lit. f) din Codul de procedură penală, vătămarea este esențială și are drept consecință un proces inechitabil.

8. Prin Sentința penală nr. 150 din 5 aprilie 2017, pronunțată în Dosarul nr. 588/105/2017, **Tribunalul Prahova — Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală și art. 428 alin. (1) cu referire la art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală**. Excepția a fost ridicată de Eugen George Ghiță cu ocazia soluționării contestației în anulare prin care a solicitat anularea Sentinței penale nr. 631 din 6 iunie 2014, pronunțată de Tribunalul Prahova, întrucât a existat un caz de incompatibilitate la judecata în fond a cauzei. Autorul excepției a învederat faptul că judecătorul care a dispus condamnarea sa la pedeapsa închisorii prin sentința atacată s-a antepronunțat cu privire la vinovăția sa în Sentința penală nr. 139 din 12 aprilie 2013, prin care a dispus condamnarea coînculpților E.P. și C.C., trimiși în judecată prin același rechizitoriu și față de care cauza a fost disjunsă, deoarece au beneficiat de procedura simplificată, iar în considerentele acestei din urmă sentințe au fost făcute referiri exprese, sub aspectul laturii penale a cauzei, inclusiv asupra gradului de participare concretă la săvârșirea faptelor și, implicit, la vinovăția

sa. Totodată, în cauză, autorul excepției a solicitat repunerea în termenul de declarare a contestației în anulare motivat de faptul că, până la data de 26 ianuarie 2017, nu a avut cunoștință de considerentele Sentinței penale nr. 139 din 12 aprilie 2013.

9. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, în Dosarul Curții nr. 1.262D/2017, autorul susține, în esență, că normele procesual penale criticate generează o discriminare între contestatorul care invocă un caz de incompatibilitate a instanței de judecată și contestatorul care invocă un caz de incompatibilitate a organului de urmărire penală, cel din urmă neavând acces la calea de atac a contestației în anulare.

10. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, în Dosarul Curții nr. 1.742D/2107, autorul susține, în esență, că normele procesual penale ale art. 426 lit. d) sunt neconstituționale, fiind contrare dispozițiilor din Legea fundamentală invocate, întrucât, potrivit acestora, pot fi atacate cu contestație în anulare, pe motivul existenței unui caz de incompatibilitate a judecătorului, numai hotărârile pronunțate în apel, nu și cele pronunțate în primă instanță. Observă că în forma inițială, anterior modificării acestuia prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2016, textul criticat prevedea că „*Împotriva hotărârilor penale definitive se poate face contestație în anulare în următoarele cazuri: [...] d) când instanța nu a fost compusă potrivit legii ori a existat un caz de incompatibilitate.*”. Totodată, susține că dispozițiile art. 428 alin. (1) cu referire la art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală fac imposibilă formularea contestației în anulare în situația în care partea interesată află despre existența cazului de incompatibilitate după împlinirea termenului de 30 de zile prevăzut de art. 428 alin. (1) din Codul de procedură penală.

11. **Curtea de Apel Constanța — Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie** reține, în esență, că legea nu prevede explicit că incompatibilitățile operează inclusiv în faza actelor premergătoare, iar reglementarea din Codul de procedură penală nu este lămuritoare și lasă loc interpretărilor. Apreciază că, cel puțin în actuala reglementare, formularea art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală este insuficient de precisă, având în vedere că în special reglementările de natură penală sau procesual penală trebuie să se caracterizeze printr-un grad ridicat de precizie, dar menține dilema cu privire la momentul de la care sunt aplicabile incompatibilitățile.

12. **Tribunalul Prahova — Secția penală** reține, în cuprinsul actului de sesizare, că ipoteza de incompatibilitate la care legiuitorul face referire îi vizează pe judecătorii care au făcut parte din completul de apel, iar nu pe judecătorul fondului, eventuala incompatibilitate a acestuia din urmă neputând fi invocată decât prin cererea de apel, iar nu pe calea contestației în anulare. Opinând însă asupra excepției invocate, instanța de judecată apreciază că aceasta este întemeiată, excluderea posibilității invocării de către inculpat a incompatibilității judecătorului care a soluționat cauza în fond și limitarea dreptului acestuia de a formula calea extraordinară de atac a contestației în anulare într-un anumit termen, în condițiile în care nu are posibilitatea legală de a lua cunoștință de considerentele hotărârii prin care judecătorul fondului și-a exprimat părerea cu privire la vinovăția sa, constituind ingerințe în dreptul de a fi judecat de o instanță imparțială.

13. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actele de sesizare au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate invocate.

14. **Guvernul**, exprimându-și punctul de vedere în Dosarul nr. 1.262D/2017, apreciază că excepția de neconstituționalitate invocată este neîntemeiată. Reține, în acest sens, că se poate exercita contestația în anulare numai împotriva hotărârilor penale definitive, condițiile și motivele pentru care poate fi invocată fiind strict și limitativ prevăzute de către legiuitor. Totodată, reține că normele procesual penale criticate reprezintă

opțiunea legiuitorului, în acord cu politica penală a statului, exprimată în marja de apreciere prevăzută de art. 61 alin. (1) din Constituție, și o aplicație în domeniul legii procesual penale a dispozițiilor constituționale ale art. 126 alin. (2) coroborate cu cele ale art. 129. Reglementarea de către legiuitor a căilor extraordinare de atac echivalează cu asigurarea unor garanții procesuale suplimentare în scopul aflării adevărului, principiu al aplicării legii procesual penale prevăzută de art. 5 din Codul de procedură penală. Observă, de asemenea, că textul criticat nu distinge între faza de urmărire penală și faza de judecată, astfel că acesta poate ridica cel mult o problemă de interpretare și aplicare a legii, care intră în competența instanței de judecată, iar nu de constituționalitate a normei.

15. **Guvernul**, exprimându-și punctul de vedere în Dosarul Curții nr. 1.742D/2017, apreciază că excepția de neconstituționalitate invocată este neîntemeiată. În acest sens, reține că preocuparea legiuitorului de a limita cazurile de contestație în anulare și de a reglementa condiții stricte pentru exercitarea acesteia se explică prin caracterul extraordinar al căii de atac, prin faptul că vizează hotărâri judecătorești definitive, care — în lipsa unor critici de nelegalitate suficient de importante — trebuie să se bucure de autoritate de lucru judecat. Reține, totodată, că faptul că numai hotărârile definitive ale instanței de apel pot face obiectul contestației în anulare nu constituie un motiv de neconstituționalitate din perspectiva accesului la justiție și a dreptului la un proces echitabil, întrucât, potrivit dispozițiilor art. 126 alin. (2) și art. 129 din Legea fundamentală, stabilirea competenței instanțelor judecătorești, a procedurii de judecată și a căilor de atac ce pot fi exercitate împotriva hotărârilor judecătorești constituie atribuția exclusivă a legiuitorului. Pe de altă parte, reglementarea urmărește să nu permită retractarea, pe calea contestației în anulare, a unor hotărâri care sunt în puterea lucrului judecat, decât în situațiile excepționale în care se remarcă erori de procedură care nu au putut fi înlăturate pe calea apelului. De asemenea, reține că motivul de contestație în anulare constând în existența unui caz de incompatibilitate constituie, potrivit art. 281 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, un motiv de nulitate absolută a hotărârii judecătorești. În acest sens, incompatibilitatea judecătorului primei instanțe poate fi invocată pe calea apelului, iar cea a judecătorului instanței de apel, pe calea contestației în anulare, în temeiul art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală. Cât privește instituirea unui termen pentru formularea contestației în anulare, reține că acesta nu reprezintă, în sine, un impediment în calea accesului la justiție, durata sa fiind suficientă pentru a permite exercitarea căii de atac. Rațiunea pentru care termenul de contestație în anulare curge de la comunicarea deciziei instanței de apel rezidă în împrejurarea că art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală reglementează drept motiv de contestație în anulare și nerespectarea regulilor referitoare la compunerea instanței. Or, această neregularitate poate fi constatată de condamnat odată cu comunicarea hotărârii, din examinarea părții introductive a acesteia.

16. **Avocatul Poporului**, exprimându-și punctul de vedere în Dosarul Curții nr. 1.262D/2017, apreciază că normele penale criticate sunt constituționale. În acest sens, reține că îi revine legiuitorului competența de a stabili regulile de desfășurare a procesului în fața instanțelor judecătorești, fiind o aplicare a dispozițiilor constituționale cuprinse în art. 126 alin. (2). Ca atare, apreciază că prevederile criticate reprezintă opțiunea legiuitorului, în acord cu politica penală a statului, necontravenind dispozițiilor constituționale invocate. Invocă, totodată, Decizia Curții nr. 623 din 8 octombrie 2015 în care instanța de contencios constituțional a reținut că această cale extraordinară de atac vizează hotărâri judecătorești definitive și se promovează în condiții procedurale mult mai stricte decât căile ordinare de atac, întrucât se tinde la înlăturarea autorității de lucru judecat pentru o hotărâre penală definitivă și care își produce efecte.

17. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Avocatul Poporului**, în Dosarul nr. 1.742D/2017, nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului și Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

18. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

19. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art. 426 lit. d) teza a doua din Codul de procedură penală și dispozițiile art. 428 alin. (1) cu referire la art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală, având următorul cuprins:

— Art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală: „*Împotriva hotărârilor penale definitive se poate face contestație în anulare în următoarele cazuri: [...] d) când instanța de apel (...) ori a existat un caz de incompatibilitate [...]*”;

— Art. 428 alin. (1) din Codul de procedură penală: „*Contestația în anulare pentru motivele prevăzute la art. 426 lit. a) și c)—h) poate fi introdusă în termen de 30 de zile de la data comunicării deciziei instanței de apel.*”

20. În susținerea neconstituționalității dispozițiilor de lege criticate, autorul excepției din Dosarul Curții nr. 1.262D/2017 invocă încălcarea prevederilor constituționale ale art. 16 alin. (1) referitoare la egalitatea cetățenilor în fața legii. În plus față de acestea, în Dosarul Curții nr. 1.742D/2017, autorul excepției invocă și dispozițiile constituționale ale art. 21 privind liberul acces la justiție, art. 24 referitor la dreptul la apărare, art. 53 privind restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți și art. 124 referitor la înfăptuirea justiției.

21. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că s-a pronunțat cu privire la normele procesual penale ce reglementează contestația în anulare atât prin Decizia nr. 804 din 5 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 154 din 19 februarie 2018, prin care a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 426 partea introductivă din Codul de procedură penală sunt constituționale în raport cu criticile formulate, cât și prin Decizia nr. 623 din 8 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 858 din 18 noiembrie 2015, prin care a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată și a constatat că dispozițiile art. 427 alin. (1) din Codul de procedură penală sunt constituționale în raport cu criticile formulate. În deciziile precitate, Curtea a reținut că această cale extraordinară de atac poate fi formulată împotriva hotărârilor penale definitive numai în cazurile strict reglementate de normele procesual penale ale art. 426 și în termenul prevăzută de art. 428 din Codul de procedură penală, la instanța care a pronunțat hotărârea a cărei anulare se cere, respectiv la instanța la care a rămas definitivă ultima hotărâre, pentru cazul în care se invocă autoritatea de lucru judecat. Contestația în anulare este o cale de atac extraordinară, de retractare, având drept scop îndreptarea unor vicii de ordin procedural ce atrag nulitatea. De asemenea, Curtea a reținut că această cale extraordinară de atac vizează hotărâri judecătorești definitive și se promovează în condiții procedurale mult mai stricte decât căile ordinare de atac (cât privește titularii, termenul de introducerea, cazurile de contestație în anulare, motivele aduse în sprijinul acestora, dovezile în susținerea lor), tocmai în considerarea caracterului aparte inclus de legiuitor pentru această instituție juridică, datorat aspectului că prin aceasta se tinde la înlăturarea autorității de lucru judecat pentru o hotărâre penală definitivă și care produce efecte (în același sens, Decizia nr. 667 din 15 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al

României, Partea I, nr. 870 din 20 noiembrie 2015, și Decizia nr. 715 din 6 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 86 din 31 ianuarie 2017). Totodată, în Decizia nr. 501 din 30 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 733 din 21 septembrie 2016, paragraful 18, Curtea a reținut că, indiferent de motivul invocat, contestația în anulare poate fi exercitată numai împotriva hotărârilor definitive prin care s-a soluționat fondul cauzei.

22. În ceea ce privește principiul respectării autorității de lucru judecat, în deciziile precitate, Curtea a reținut că acesta este de o importanță fundamentală atât în ordinea juridică națională, cât și la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul de acces la justiție și dreptul la un proces echitabil în fața unei instanțe fiind necesar a fi interpretate în lumina preambulului la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care enunță supremația dreptului ca element al patrimoniului comun al statelor contractante. Unul dintre elementele fundamentale ale supremației dreptului este principiul securității raporturilor juridice, care prevede, printre altele, ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de către instanțe să nu mai poată fi supusă rejudecării (Hotărârea din 28 octombrie 1999, pronunțată în *Cauza Brumărescu împotriva României*, paragraful 61). Conform acestui principiu, niciuna dintre părți nu este abilitată să solicite reexaminarea unei hotărâri definitive și executorii cu unicul scop de a obține o reanalizare a cauzei și o nouă hotărâre în privința sa. Instanțele superioare nu trebuie să își folosească dreptul de reformare decât pentru a corecta erorile de fapt sau de drept și erorile judiciare, și nu pentru a proceda la o nouă analiză. Totodată, acestui principiu nu i se poate aduce derogare decât dacă o impun motive substanțiale și imperioase (Hotărârea din 7 iulie 2009, pronunțată în *Cauza Stanca Popescu împotriva României*, paragraful 99, și Hotărârea din 24 iulie 2003, pronunțată în *Cauza Ryabykh împotriva Rusiei*, paragraful 52).

23. Având în vedere cele reținute în jurisprudența precitată, Curtea a constat că intenția legiuitorului a fost aceea de a nu permite reformarea, pe calea contestației în anulare, a unor hotărâri care sunt în puterea lucrului judecat decât în situațiile excepționale, în care se remarcă erori de procedură care nu au putut fi înlăturate pe calea apelului și doar în condițiile reglementate expres în art. 426—432 din Codul de procedură penală, stabilind, totodată, în paragraful 21 al Deciziei nr. 623 din 8 octombrie 2015 și în paragraful 17 al Deciziei nr. 804 din 5 decembrie 2017, că legiuitorul poate exclude folosirea unor căi de atac sau poate limita utilizarea anumitor instrumente procesuale aflate la îndemâna părților, fără ca prin aceasta să se încalce litera sau spiritul Legii fundamentale.

24. Distinct de cele constatate în deciziile precitate, Curtea reține că motivul de contestație în anulare, reglementat în art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală, este nou-introdus în această materie, fiind corespunzător unora dintre motivele de recurs reglementate în art. 385⁹ alin. 1 pct. 3 din Codul de procedură penală din 1968. În forma inițială, la data intrării în vigoare a noii legi procesuale penale, art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală avea următoarea formulare: „*Împotriva hotărârilor penale definitive se poate face contestație în anulare în următoarele cazuri: d) când instanța nu a fost compusă potrivit legii ori a existat un caz de incompatibilitate; [...]*”. Astfel, Curtea observă că, încă de la data intrării în vigoare a noului Cod de procedură penală, prevederile art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală sunt aplicabile în ipoteza în care a existat un caz de incompatibilitate dintre cele prevăzute de dispozițiile art. 64 din același act normativ, referitoare la incompatibilitatea judecătorului. Deși textul de lege vorbește generic de incompatibilitate, aceasta trebuie limitată doar la judecătorii care fac parte din complet, fiind inadmisibilă contestația prin care se invocă incompatibilitatea procurorului, organului de cercetare penală, grefierului, magistratului-asistent, expertului, invocarea unui caz de incompatibilitate a judecătorului, dintre cele

prevăzute de art. 64 din Codul de procedură penală, pe calea căii de atac extraordinare a contestației în anulare, având drept scop garantarea imparțialității instanței și respectarea dreptului la un proces echitabil. Având în vedere cele arătate, nu poate fi reținută critica autorului excepției formulată în Dosarul nr. 1.262D/2017, art. 16 alin. (1) din Legea fundamentală referitor la egalitatea cetățenilor în fața legii nefiind incident în cauză.

25. Curtea reține, de asemenea, că, în formularea inițială a textului de lege criticat, incompatibilitatea judecătorului viza judecata în primă instanță, dacă hotărârea a rămas definitivă prin neapelare, sau judecata în apel. Însă, în condițiile în care nerespectarea exigenței de imparțialitate era invocată ca motiv de apel, iar instanța de apel nu admitea apelul sub acest aspect, partea nu mai putea reitera această neregularitate pe calea contestației în anulare. Ulterior, art. 426 din Codul de procedură penală a fost modificat prin art. II pct. 109 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru completarea art. 31 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 389 din 23 mai 2016, în sensul adăugării la lit. c)—h) ale art. 426 a unei condiții specifice, referitoare la faza apelului, ceea ce exclude din domeniul de aplicare a contestației în anulare hotărârile rămase definitive prin neapelare, cu excepția cazurilor de la lit. b) și lit. i) ale art. 426 din Codul de procedură penală.

26. În cauză, autorul excepției din Dosarul nr. 1.742D/2017 critică prevederile art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală, astfel cum au fost modificate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2016, din perspectiva faptului că motivul de incompatibilitate la care legiuitorul face referire îi vizează pe judecătorii care au făcut parte din completul de apel, iar nu și pe judecătorul fondului. Față de criticile formulate, Curtea reține că, potrivit formei în vigoare a textului de lege criticat, contestația în anulare, pentru motivul prevăzut de art. 426 lit. d), poate fi exercitată numai împotriva hotărârilor penale care au rămas definitive la instanța de apel. Așadar, este inadmisibilă contestația în anulare formulată cu privire la o hotărâre penală împotriva căreia se poate formula apel ori care poate fi supusă căii de atac ordinare a contestației. Curtea reține însă că excluderea din domeniul de aplicare a contestației în anulare a acestor din urmă hotărâri judecătorești își găsește justificarea în dispozițiile art. 432 alin. (1) și (4) din Codul de procedură penală, potrivit cărora „(1) *La termenul fixat pentru judecarea contestației în anulare, instanța, ascultând părțile și concluziile procurorului, dacă găsește contestația întemeiată, desființează prin decizie hotărârea a cărei anulare se cere și procedează fie de îndată, fie acordând un termen, după caz, la rejudecarea apelului sau la rejudecarea cauzei după desființare. [...] Sentința dată în contestația în anulare este supusă apelului, iar decizia dată în apel este definitivă.*” De asemenea, Curtea constată că modificarea — prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2016 — a art. 426 lit. a) și lit. c)—h) din Codul de procedură penală, prin adăugarea condiției specifice referitoare la faza apelului, a pus capăt controversei din doctrină și jurisprudență cu privire la admisibilitatea contestației în anulare și în privința unor hotărâri pentru care legea nu reglementa nicio cale de atac sau reglementa calea de atac ordinară a contestației. Așa fiind, Curtea constată că în aceste condiții este înfăptuită justiția, sens în care nu se poate admite ideea înfrângerii principiului constituțional consacrat de art. 124 alin. (2).

27. De altfel, astfel cum a reținut Curtea în jurisprudența sa anterior citată, preocuparea legiuitorului de a limita cazurile de contestație în anulare și de a reglementa condiții stricte pentru exercitarea acestora își găsește justificarea în caracterul extraordinar al căii de atac, în faptul că vizează hotărâri judecătorești definitive ce trebuie să se bucure de autoritate de lucru judecat. În aceste condiții, Curtea reține că dreptul de acces liber la justiție presupune dreptul oricărei persoane de a

se adresa instanțelor de judecată pentru apărarea drepturilor și a intereselor sale legitime. Potrivit prevederilor art. 129 din Constituție, „*Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii*”. Această normă constituțională cuprinde două teze: prima teză consacră dreptul subiectiv al oricărei părți a unui proces, indiferent de obiectul procesului, precum și dreptul Ministerului Public de a exercita căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești considerate ca fiind nelegale sau neîntemeiate; cea de-a doua teză prevede că exercitarea căilor de atac se poate realiza în condițiile legii. Prima teză exprimă, în alți termeni, dreptul fundamental înscris în art. 21 din Constituție privind liberul acces la justiție, conținând așadar o reglementare substanțială. Cea de-a doua teză se referă la reguli de procedură, care nu pot însă aduce atingere substanței dreptului conferit prin cea dintâi teză decât în condițiile restrictive stabilite în art. 53 din Constituție. Așa fiind, în privința condițiilor de exercitare a căilor de atac, legiuitorul poate să reglementeze categoria persoanelor care pot exercita căile de atac, termenele de declarare a acestora, forma în care trebuie făcută declarația, conținutul său, instanța la care se depune, competența și modul de judecare, soluțiile ce pot fi adoptate și altele de același gen, astfel cum prevede art. 126 alin. (2) din Constituție, potrivit căruia „*Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege*”. Dispozițiile constituționale ale art. 21 coroborate cu cele ale art. 129 nu presupun însă accesul la toate căile de atac și la toate categoriile de instanțe, indiferent de obiectul cauzei ce se cere a fi soluționată.

28. Așadar, având în vedere caracterul contestației în anulare de cale de atac extraordinară ce poate fi exercitată în condiții procedurale stricte și ținând cont că legiuitorul, în virtutea rolului său constituțional consacrat de art. 126 alin. (2) și art. 129 din Legea fundamentală, poate stabili, prin lege, procedura de judecată și modalitatea de exercitare a căilor de atac, cu condiția respectării normelor și principiilor privind drepturile și libertățile fundamentale și a celorlalte principii consacrate prin Legea fundamentală, Curtea Constituțională fiind competentă a cenzura norma legală numai în măsura în care se aduce atingere acestora din urmă, excepția de neconstituționalitate urmează a fi respinsă ca neîntemeiată. De altfel, Curtea constată că autorul excepției de neconstituționalitate din Dosarul nr. 1.742D/2017 avea posibilitatea să invoce incompatibilitatea judecătorului primei instanțe pe calea apelului, cale de atac ordinară de

reformare, cu efect devolutiv, instanța de apel fiind obligată să examineze cauza sub toate aspectele de fapt și de drept.

29. În fine, Curtea constată că dispozițiile art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală, în forma modificată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2016, potrivit căreia „*Împotriva hotărârilor penale definitive se poate face contestație în anulare în următoarele cazuri: d) când instanța de apel nu a fost compusă potrivit legii ori a existat un caz de incompatibilitate*”, nu sunt lipsite de claritate, conjuncția copulativă „*ori*” având funcția de a lega părți de propoziție coordonate, exprimând alternative — în speță, fiind vorba de invocarea pe calea contestației în anulare a cazurilor privind compunerea legală, respectiv imparțialitatea „*instanței de apel*”, și nicidecum a altor participanți la procesul penal.

30. Cât privește criticile de neconstituționalitate având ca obiect dispozițiile art. 428 alin. (1) din Codul de procedură penală, text de lege ce reglementează termenul de formulare a căii de atac a contestației în anulare, față de criticile de neconstituționalitate formulate de autorul excepției din Dosarul nr. 1.742D/2017, Curtea constată că sunt aplicabile considerentele expuse în precedent referitoare la competența exclusivă a legiuitorului de a reglementa, în privința căilor de atac, termenele, forma și conținutul, instanța la care se depun, competența și modul de judecare, soluțiile ce pot fi adoptate astfel cum prevede art. 126 alin. (2) din Constituție, potrivit căruia „*Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege*”. Formularea, în mod condiționat, a contestației în anulare — cale extraordinară de atac, de retractare —, prin respectarea unui termen de introducere a acesteia, are ca finalitate buna administrare a justiției, ocrotirea, pe de o parte, a garanțiilor procesuale ale părților, iar, pe de altă parte, a autorității de lucru judecat a hotărârilor definitive, a securității raporturilor juridice stabilite prin hotărâri definitive. Totodată, instituirea unui termen pentru formularea contestației în anulare este *in abstracto* o măsură rezonabilă pentru impunerea unei rigori și discipline procesuale, în vederea soluționării într-un termen rezonabil a procesului penal, și o garanție că această cale de atac nu va deveni o posibilitate a părților interesate de a înlătura oricând efectele pe care trebuie să le producă hotărârile judecătorești definitive (în acest sens, Decizia nr. 501 din 30 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 733 din 21 septembrie 2016, paragraful 25).

31. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de Enache-Cristian Șapte în Dosarul nr. 733/36/2016 al Curții de Apel Constanța — Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie, respectiv de Eugen George Ghiță în Dosarul nr. 588/105/2017 al Tribunalului Prahova — Secția penală și constată că dispozițiile art. 426 lit. d) teza a doua din Codul de procedură penală și art. 428 alin. (1) cu referire la art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Curții de Apel Constanța — Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie, respectiv Tribunalului Prahova — Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 16 aprilie 2019.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

prof. univ. dr. **VALER DORNEANU**

Magistrat-asistent,
Mihaela Ionescu

ACTE ALE CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
SECȚIA A PATRA

HOTĂRÂREA din 4 decembrie 2018 în Cauza R.I. și alții împotriva României

(Cererea nr. 57.077/16)

Strasbourg

Hotărârea este definitivă, dar poate suferi modificări de formă.

În Cauza R.I. și alții împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-un comitet compus din: Paulo Pinto de Albuquerque, președinte, Egidijus Kūris, Iulia Antoanella Motoc, judecători, și Andrea Tamietti, grefier adjunct de secție, după ce a deliberat în camera de consiliu, la 13 noiembrie 2018, pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află Cererea nr. 57.077/16 îndreptată împotriva României, prin care doamna R.I., care acționează totodată în numele copiilor săi, M.I. și I.I. („reclamantii”), a sesizat Curtea la 23 septembrie 2016, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”). Cu toții sunt resortisanți români. Curtea a decis din oficiu să autorizeze păstrarea anonimului reclamantilor, în temeiul art. 47 § 4 din Regulamentul Curții.

2. Reclamantii au fost reprezentați de doamna D. Hatneanu, avocat în București. Guvernul României („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, doamna C. Brumar, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 24 februarie 2017, cererea a fost comunicată Guvernului.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

A. Circumstanțele cauzei

4. Prima reclamantă, dna R.I., s-a născut în 1975 și locuiește în București. Aceasta a avut o relație stabilă cu R.. Aceasta a avut doi copii cu R. al doilea reclamant, M.I., născut în 2006, și al treilea reclamant, I.I., născut în 2009. În 2010, relația s-a destrămat, iar R. a părăsit locuința familiei. Potrivit înțelegerii dintre părinți, copiii urmau să rămână cu reclamanta, în locuința familiei. De asemenea, părinții au decis că R. va avea acces nelimitat la copii și va avea un rol activ în educația lor.

5. La 28 octombrie 2013, copiii și bunica lor maternă au suferit un accident rutier, în urma căruia numai bunica a necesitat îngrijire și supraveghere medicală. În noiembrie, R. a luat copiii din locuința primei reclamante fără consimțământul acesteia. Potrivit primei reclamante, de la acea dată și până în mai 2014, contactele dintre aceștia au devenit și mai rare, iar după 6 iunie 2014 au încetat în totalitate (a se vedea *infra*, pct. 11).

6. La 25 noiembrie 2013, prima reclamantă a introdus o acțiune pentru încredințarea minorilor împotriva lui R. la Judecătoria București (a se vedea *infra*, pct. 26). Totodată, a solicitat pronunțarea unei ordonanțe președințiale pentru stabilirea domiciliului minorilor la aceasta pe durata acțiunii privind încredințarea minorilor (a se vedea *infra*, pct. 9).

7. La 20 decembrie 2013, prima reclamantă a adus situația celui de-al doilea și al treilea reclamant în atenția Direcției

Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului București („DGASPC București”). Aceasta se temea că minorii prezentau semne de abuz emoțional cauzat de tatăl lor.

8. În două rapoarte oficiale din 21 ianuarie și 5 februarie 2014, DGASPC București a constatat că minorii erau bine îngrijiți, se bucurau de condiții optime la domiciliul tatălui și manifestau afecțiune față de tatăl lor și noua sa parteneră. Rapoartele au concluzionat că nu au fost identificate semne de abuz. Totuși, experții au observat că minorii prezentau un nivel considerabil de anxietate și stres cauzat de conflictele dintre părinții lor biologici. Aceștia au recomandat consiliere.

B. Executarea ordonanței președințiale din 5 mai 2014

9. Soluționând prin procedura ordonanței președințiale (a se vedea *supra*, pct. 6), prin sentința definitivă din 5 mai 2014, Judecătoria București a dispus stabilirea domiciliului minorilor la mama lor și obligarea lui R. la plata pensiei de întreținere în favoarea minorilor, în quantum lunar de 1.000 euro (EUR) pentru fiecare minor, până la soluționarea acțiunii de încredințare.

10. La 4 iunie 2014, prima reclamantă a depus la biroul executorului judecătoresc o cerere pentru punerea în executare a sentinței din 5 mai 2014. Cererea sa a fost încuviințată de executorul judecătoresc la 6 iunie 2014 și de Judecătoria București la 16 iunie 2014.

11. La 6 iunie 2014, prima reclamantă s-a deplasat la școala copiilor pentru a-i lua acasă. S-a prezentat și R., care a devenit agresiv față de prima reclamantă. A fost nevoie de intervenția poliției. Prima reclamantă nu a putut să ia copiii acasă. La sugestia conducerii școlii, aceasta a revenit la 9 iunie pentru a lua copiii, dar în acea zi copiii au fost absenți.

12. La 13 iunie 2014, prima reclamantă a sesizat în scris DGASPC București pentru a solicita ajutor, însă instituția nu a putut interveni deoarece tatăl nu a fost găsit la domiciliu.

13. Prin scrisoarea din 26 iunie 2014, executorul judecătoresc i-a solicitat lui R. să respecte hotărârea judecătorească și să returneze copiii mamei în termen de 10 zile. Întrucât R. nu a respectat solicitarea, executorul judecătoresc l-a somat să aducă minorii la biroul executorului judecătoresc, la 17 iulie 2014, în prezența primei reclamante, a doi ofițeri de poliție și a reprezentanților DGASPC București. R. și copiii nu s-au prezentat.

14. La 4 august 2014, prima reclamantă a contactat din nou DGASPC București și a reclamat faptul că R. îi manipula pe copii, făcându-i să se teamă de ea și să o respingă, și a interzis orice contact între ea și copiii săi. De asemenea a informat DGASPC cu privire la incidentul din 6 iunie 2014 (a se vedea

supra, pct. 11). Autoritatea nu a putut să verifice afirmațiile sale întrucât R. nu era la domiciliu și nu a contactat autoritatea, deși i s-a solicitat să facă acest lucru.

15. Executorul judecătoresc a programat o a doua întâlnire pentru 14 august 2014. De această dată, R. s-a prezentat împreună cu copiii. După cum a reținut executorul judecătoresc în procesul-verbal întocmit în aceeași zi, minorii au refuzat în mod categoric să se întorcă la mama lor. Aceștia au afirmat că mama obișnuia să țipe la ei și uneori i-a și bătut în perioada în care au locuit împreună. Executarea nu s-a putut realiza.

16. În urma întâlnirii din 14 august 2014, pe 9 septembrie 2014, DGASPC București a solicitat Judecătoriei București să dispună un program de consiliere psihologică de 2 luni pentru copii, în conformitate cu dispozițiile art. 912 din Codul de procedură civilă (consiliere psihologică pentru minorul care refuză în mod categoric să ia contact cu părintele alienat). Prima reclamantă a depus la DGASPC o cerere similară, la 16 și 19 septembrie 2014. La 2 octombrie 2014, judecătoria a admis cererea depusă de DGASPC București.

17. În perioada 7 noiembrie 2014—2 ianuarie 2015, un psiholog s-a întâlnit cu copiii și cu părinții lor de 10 ori. La 22 ianuarie 2015, acesta a întocmit un raport final, cu următoarele recomandări:

„Ținând cont de numeroasele probleme relaționale identificate, consider că este oportună recomandarea unei evaluări clinice psihologice **immediate**¹ a copiilor și a părinților, a relațiilor actuale dintre aceștia, precum și continuarea consilierii psihologice a acestora.”

18. La 28 ianuarie 2015, prima reclamantă a contactat din nou DGASPC București și a explicat că atitudinea copiilor din timpul recentei lor întâlniri îi dădeau motive să se teamă că aceștia suferă de sindromul alienării parentale ca urmare a influenței tatălui asupra lor.

19. La solicitarea primei reclamante, un asistent social din cadrul DGASPC București a desfășurat un interviu cu copiii. La 17 februarie 2015 a întocmit procesul-verbal, constatând refuzul copiilor de a-și vedea mama, aceștia susținând că obișnuia să îi bată și să se poarte rău cu ei. Asistentul social i-a solicitat tatălui să ducă minorii la o evaluare psihologică. De asemenea, asistentul a trimis procesul-verbal la Serviciul violență asupra copilului din cadrul DGASPC București.

20. La 14 mai 2015, DGASPC București a întocmit un plan pe 2 luni pentru reabilitarea celor doi copii, „cu scopul de a asigura dezvoltarea fizică și psihică armonioasă a acestora și de a proteja demnitatea și interesul superior al acestora”. Planul necesita cooperarea dintre asistentul social responsabil de caz, psiholog, conducerea școlii și cei doi părinți.

21. La 30 iunie 2015, R. a făcut plângere la DGASPC București pe motiv că psihologul a exercitat presiune asupra copiilor și le-a indus o stare de stres care a necesitat spitalizarea copiilor după una dintre întâlnirile acestora. A solicitat să i se comunice motivele pentru care copiii continuau să fie supuși consilierii psihologice.

22. La cererea primei reclamante (asigurarea probelor), Judecătoria București a solicitat, la 7 iulie 2015, o evaluare psihologică a copiilor și a părinților acestora. După mai multe întâlniri în perioada 13 august—30 octombrie 2015, psihologul a prezentat un raport la 17 noiembrie 2015. A constatat că nu existau indicii de abuz fizic din partea mamei, dar că exista un indiciu de abuz psihologic sub forma alienării parentale, exercitat de tată. Părțile relevante din raport sunt următoarele:

„(1) În cursul expertizei nu au existat informații relevante din partea copiilor care să confirme existența abuzurilor fizice comise de mama lor. Evaluarea a evidențiat doar declarațiile copiilor și ale tatălui lor, precum și opoziția ambilor copii față de mama lor.

(2) Întrucât sunt implicați în conflictul parental, copiii prezintă frecvent indicatori emoționali și comportamentali asociați frecvent [...] cu abuzul psihologic. [...]

(3) Există [...] mai multe simptome ale sindromului alienării parentale, în special în ceea ce îl privește pe [al doilea reclamant]. [...]

În special în cazul copiilor minori, comportamentul tatălui corespunde profilului «părintelui alienator» care se comportă în acest mod fără a avea o convingere reală că poate proteja și îngriji copiii mai bine decât mama lor. Comportamentul său poate fi, de asemenea, legat de o aversiune profundă, și ostilitate, față de mama copiilor, ceea ce are legătură mai mult cu relațiile dintre adulți decât cu capacitățile parentale ale acestora.

Potrivit literaturii de specialitate, părintele alienat joacă, de asemenea, un rol în pierderea legăturilor sale cu copilul. Din informațiile oferite în timpul interviului de către dna [R. I.] reiese faptul că s-a confruntat ocazional cu îndoieli și incertitudini cu privire la rolul său de mamă, ceea ce ar fi subminat relația ei de atașament ferm față de copiii săi în primii ani ai copilăriei acestora.

Recomandări

1. Se recomandă ca părinții să urmeze consiliere psihologică, pentru a beneficia de asistență la găsirea unor metode de cooperare pentru bunăstarea actuală și viitoare a copiilor lor. [...]

Părinții trebuie să fie conștienți de faptul că alienarea parentală are consecințe negative asupra dezvoltării copiilor; fără o intervenție specializată și fără participarea conștientă a ambilor părinți, copiii pot dezvolta probleme emoționale sau comportamentale.

2. Se recomandă ca cei doi copii să nu mai fie implicați în conflictul dintre părinți. Expunerea lor la conflictele parentale a avut un efect traumatizant asupra acestora și a lăsat urme dureroase în dezvoltarea lor emoțională.”

23. La 23 noiembrie 2015, prima reclamantă a solicitat executorului judecătoresc reluarea procedurii de executare. Au fost stabilite noi întâlniri pentru 7 și 23 martie 2016 la biroul executorului judecătoresc. R. și copiii nu s-au prezentat.

24. La 18 decembrie 2015, prima reclamantă a contactat din nou DGASPC București și și-a reiterat îngrijorarea cu privire la faptul că tatăl copiilor îi alienează pe copii de ea.

25. R. a făcut contestație la executare, dar, la 9 noiembrie 2016, Judecătoria București a respins plângerea acestuia. Apelul introdus de acesta a fost, de asemenea, respins prin decizie definitivă a Tribunalului București la 18 septembrie 2017.

C. Executarea sentinței de încredințare a minorilor din 24 septembrie 2014

26. La 24 septembrie 2014, Judecătoria București s-a pronunțat asupra cererii de încredințare (a se vedea *supra*, pct. 6). Instanța a încredințat minorii mamei și l-a obligat pe R. la plata unei pensii de întreținere în quantum lunar de 5.000 lei românești (RON, aproximativ 1.100 EUR la momentul respectiv), până la vârsta majoratului. R. a declarat apel, dar, la 18 ianuarie 2016, a informat Tribunalul București că nu dorește să își mențină apelul. Prima reclamantă a declarat recurs, susținând că tribunalul a redus în mod ilegal quantumul pentru cheltuielile de judecată. Prin decizia definitivă din 2 iunie 2016, Curtea de Apel București a respins ca inadmisibil recursul acesteia.

27. La 27 iulie 2016, prima reclamantă a depus o cerere de executare a sentinței din 24 septembrie 2014 privind plata pensiei de întreținere și a cheltuielilor de judecată. La 19 august 2016, prima reclamantă a solicitat executorului judecătoresc extinderea titlului executoriu pentru a include și înapoierea copiilor. Cererea sa a fost admisă de biroul executorului judecătoresc la 8 septembrie 2016 și de Judecătoria Constanța la 20 septembrie 2016.

¹ Aldin în textul original.

28. În martie 2017, R. a informat autoritățile că s-a mutat cu copiii la Năvodari, județul Constanța, unde vor petrece sfârșiturile de săptămână și vacanțele școlare. Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Constanța (DGASPC Constanța) a efectuat o vizită la R. și copiii săi la noua adresă și a ținut legătura cu DGASPC București. R. a informat DGASPC Constanța că era dispus să urmeze activitatea de consiliere pentru copiii săi în Năvodari și a reiterat faptul că nu i-a interzis primei reclamante să își viziteze copiii.

29. La 7 martie 2017, Judecătoria Constanța a admis în parte contestația la executare formulată de R., constatând că acesta a respectat pe deplin obligația de întreținere față minori de când aceștia locuiau cu el și că nu putea fi obligat, în plus, la plata pensiei de întreținere în favoarea minorilor.

30. În august 2017, prima reclamantă a reluat procedura de executare pentru înapoierea copiilor, dar, la 12 septembrie 2017, R. a depus contestație la executare. La 19 septembrie 2017, R. a solicitat suspendarea executării până la soluționarea apelului său; cererea sa a fost admisă de Judecătoria Constanța la 25 septembrie 2017. La 8 mai 2018, apelul său a fost respins prin decizie definitivă a Tribunalului Constanța, iar decizia a fost comunicată primei reclamante la 31 mai 2018.

31. La 18 iulie 2018, reprezentantul reclamantilor a informat Curtea că, la 16 iulie 2018, reclamantii și R. s-au întâlnit la biroul executorului judecătoresc. Copiii au refuzat în mod categoric să se mute la mama lor.

D. Anchete penale

32. Între timp, prima reclamantă a depus plângere penală împotriva lui R., acuzându-l de nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorilor prin hotărâre judecătorească. La 17 iunie 2014, poliția a început cercetările în acest caz, sub supravegherea Parchetului de pe lângă Judecătoria București.

33. La 16 august 2016, prima reclamantă a solicitat procurorului extinderea cercetărilor pentru a include acuzațiile de rele tratamente aplicate minorilor, susținând că R. i-a supus pe copii unor abuzuri psihologice. Prin rezoluția din 28 iunie 2016, parchetul i-a respins cererea, pe motiv că nu s-au găsit probe privind relele tratamente. La 10 octombrie 2016, prim-procurorul a respins contestația primei reclamante, iar la 13 octombrie 2016 camera preliminară a Judecătoriei București a respins ca inadmisibilă plângerea depusă de prima reclamantă împotriva rezoluțiilor procurorului.

E. Încercările de modificare a măsurilor privind încredințarea minorilor

34. La 17 august 2016, R. a depus cerere pentru încredințarea fizică a minorilor. La 20 martie 2017, Judecătoria București a decis ca minorii să locuiască cu tatăl lor. Instanța și-a bazat soluția pe faptul că minorii au locuit cu acesta în ultimii 3 ani și că acesta a reprezentat singura imagine parentală din viața lor. O schimbare bruscă în viața lor le-ar cauza alte probleme. Pe baza concluziilor raportului de expertiză din 17 noiembrie 2015 (a se vedea *supra*, pct. 22), instanța a reținut că minorii se simțeau stânjeniți în prezența mamei lor și au refuzat să se mute la aceasta, preferând prezența tatălui lor. Instanța a reținut, de asemenea, că prima reclamantă nu a fost niciodată pusă în imposibilitatea de a-i vizita, dar a ales să nu meargă în vizită și a solicitat înapoierea minorilor la București. Instanța a mai observat că prima reclamantă nu a solicitat executarea măsurilor privind încredințarea, limitându-și cererea la executarea obligațiilor de plată a pensiei de întreținere în favoarea minorilor și a cheltuielilor de judecată. Instanța a concluzionat că ar fi în interesul superior al copiilor să rămână alături de tatăl lor. Aceasta a recomandat părinților să pună capăt conflictului lor de dragul copiilor și să permită reconstruirea legăturilor personale mamă-copii.

35. Prima reclamantă a luat cunoștință de conținutul sentinței respective la data primirii observațiilor Guvernului în această

cauză (trimise acesteia de grefa Curții la 28 iulie 2017). La cererea sa, reclamantei i s-a comunicat sentința la 1 septembrie 2017. La 7 septembrie 2017, a declarat apel.

36. Prin decizia definitivă din 15 mai 2018, Tribunalul București a admis apelul, a casat sentința anterioară și a respins cererea R. pentru încredințarea fizică a minorilor. Instanța a constatat următoarele:

„[...] [prima reclamantă] nu se află în culpă în neexecutarea sentinței nr. 590A/5 mai 2014, în măsura în care statul român avea obligația pozitivă de a lua de urgență toate măsurile legale necesare pentru a proteja dreptul la viața de familie al [primei reclamante], înapoiind imediat copiii la domiciliul mamei lor, pentru a evita alienarea parentală prezentată de copii față de [prima reclamantă].

Prin urmare, sancționarea [primei reclamante] cu pierderea posibilității de a-i avea alături pe copiii săi, pentru împrejurări de care nu aceasta este responsabilă, [...] ar afecta fondul dreptului său de acces la o instanță și [dreptului] la respectarea vieții sale de familie. [...]

Instanța reține că decizia instanței de fond de stabilire a locuinței minorilor la tatăl lor pe motiv că aveau față de acesta o afecțiune puternică și că refuzau să comunice cu [prima reclamantă] este consecința directă a neexecutării sentinței nr. 590A/5 mai 2014. [R.] a avut o posibilitate reală de a influența copiii să își considere mama o străină, un pericol pentru relația tată-copii și un pericol pentru sănătatea lor. [...]

Ruperea legăturilor de familie dintre mamă și copiii săi va deveni fără îndoială permanentă în cazul în care minorii vor locui cu tatăl lor și, prin urmare, orice program de vizitare pentru mamă și minori va fi iluzoriu și formal, în măsura în care mama nu a reușit să obțină executarea unei sentințe definitive pentru mai mult de 4 ani și, deoarece, în acest timp, practic nu a putut nici măcar să stea de vorbă cu copiii.”

II. Dreptul intern relevant

37. Pentru dispozițiile relevante din Codul de procedură civilă în vigoare la data faptelor, a se vedea *Nișă împotriva României* [(Comitet), nr. 30.305/16, pct. 27—30, 3 iulie 2018].

ÎN DREPT

I. Cu privire la calitatea procesuală a primei reclamante pentru a acționa în numele copiilor săi

38. Deși nu a existat nicio obiecție din partea Guvernului în această privință, Curtea consideră că este relevant să reitereze faptul că, în principiu, minorii pot sesiza Curtea chiar dacă, sau mai ales dacă, sunt reprezentați de o mamă care este în conflict cu autoritățile și care susține că deciziile și comportamentul acestora nu sunt în concordanță cu drepturile garantate de Convenție. În caz de conflict privind interesele minorului între un părinte firesc și o persoană desemnată de autorități în calitate de tutore al copilului, există pericolul ca unele din aceste interese să nu fie niciodată aduse în atenția Curții și ca minorul să fie privat de protecția efectivă a drepturilor sale prevăzute de Convenție (a se vedea *M.D. și alții împotriva Maltei*, nr. 64.791/10, pct. 27, 17 iulie 2012).

39. În prezenta cauză, minorii au fost încredințați primei reclamante (a se vedea *supra*, pct. 26 și 36). Prin urmare, aceasta este îndreptățită în temeiul legislației naționale să acționeze în numele lor și este abilitată să le protejeze drepturile prevăzute de Convenție. Pentru aceste motive, Curtea consideră că prima reclamantă are calitate procesuală pentru a acționa în nume propriu și în numele copiilor săi.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 8 din Convenție

40. În baza dispozițiilor art. 3 din Convenție, prima reclamantă s-a plâns, în numele celui de al doilea și al treilea reclamant, că aceștia au fost supuși unui abuz de către tatăl lor, sub forma alienării parentale. În plus, aceasta s-a plâns, în temeiul art. 8 din Convenție, că autoritățile nu le-au acordat

asistență ei și copiilor săi la executarea hotărârilor de încredințare. De asemenea, autoritățile nu au acționat eficient în privința abuzurilor psihologice suferite de al doilea și al treilea reclamant de pe urma tatălui lor.

41. Curtea, care are competența de a realiza o încadrare în drept a faptelor cauzei [a se vedea *Radomilja și alții împotriva Croației* (MC), nr. 37.685/10 și 22.768/12, pct. 114 și 126, CEDO 2018], va examina plângerea doar în raport cu art. 8 (a se vedea, de exemplu și *mutatis mutandis*, *Eberhard și M. împotriva Sloveniei*, nr. 8.673/05 și 9.733/05, pct. 111, 1 decembrie 2009).

Articolul prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

A. Cu privire la admisibilitate

1. Argumentele părților

42. Guvernul a susținut că, după adoptarea sentinței din 20 martie 2017 (a se vedea *supra*, pct. 34), prima reclamantă nu mai era interesată de menținerea acestei cereri. În plus, Guvernul a susținut că aceasta a abuzat de dreptul său de petiționare, prin faptul că nu a informat Curtea cu privire la acțiunea introdusă de R. referitoare la încredințarea minorilor, care a condus la decizia din 20 martie 2017. În acest sens, Guvernul a invocat cauzele *Varbanov împotriva Bulgariei* (nr. 31.365/96, pct. 36, CEDO 2000-X); *Popov împotriva Moldovei* (nr. 1) (nr. 74.153/01, pct. 48, 18 ianuarie 2005); *Rehak împotriva Republicii Cehe* [(dec.), nr. 67.208/01, 18 mai 2004]; și *Kérétchachvili împotriva Georgiei* [(dec.), nr. 5.667/02, 2 mai 2006].

43. Prima reclamantă a respins afirmațiile Guvernului. Aceasta a subliniat că sentința din 20 martie 2017 nu era definitivă și că a declarat apel împotriva acesteia. În plus, această sentință era irelevantă pentru plângerea adresată Curții, care avea ca obiect executarea hotărârilor de încredințare, nu stabilirea încredințării. Decizia din 20 martie 2017 nu a pus capăt dreptului de vizită. În plus, având în vedere nivelul de ineficiență al autorităților la executarea exercitării dreptului său în materie de încredințare, prima reclamantă se îndoia de capacitatea acestora de executare a unei noi decizii.

44. În cele din urmă, prima reclamantă a subliniat că Guvernul nu a susținut că al doilea și al treilea reclamant nu mai erau interesați de menținerea cererii, ignorând astfel complet capetele de cerere formulate în numele lor.

2. Motivarea Curții

45. Curtea reiterează că, cu excepția cazurilor extraordinare, o cerere poate fi respinsă ca abuzivă numai dacă a fost cu bună știință fondată pe fapte neadevărate (a se vedea *Varbanov*, citată anterior, pct. 36). În prezenta cauză se pare că prima reclamantă nu a avut cunoștință de pronunțarea sentinței din 20 martie 2017 mai devreme de 28 iulie 2017; în plus, sentința respectivă i-a fost comunicată primei reclamante abia la 1 septembrie 2017 (a se vedea *supra*, pct. 35). Prin urmare, nu se poate presupune nici că reclamantii și-au bazat cererea pe fapte neadevărate și nici că s-a stabilit că aceștia nu au dezvăluit noutăți importante în cauza lor cu intenția de a induce în eroare Curtea [a se vedea principiile generale rezumate în *Gross împotriva Elveției* (MC), nr. 67.810/10, pct. 28, CEDO 2014].

46. În plus, Curtea observă că sentința din 20 martie 2017 a fost casată între timp de instanțele naționale, iar drepturile de

încredințare ale primei reclamante au fost reinstituite în totalitate (a se vedea *supra*, pct. 36). Prin urmare, afirmațiile Guvernului privind pierderea interesului nu pot fi susținute.

47. Curtea constată, de asemenea, că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat, în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție. Nici nu prezintă vreun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

a) Reclamanții

48. Prima reclamantă a reiterat că al doilea și al treilea reclamant au fost supuși alienării parentale de către tatăl lor, ceea ce constituia o formă gravă de abuz asupra copiilor. Autoritățile nu au luat nicio măsură pentru recunoașterea și stoparea abuzului, care a fost rezultatul neexecutării de către acestea, în timp util, a sentințelor de încredințare. În plus, autoritățile au interpretat refuzul copiilor de a-și vedea mama ca pe o exercitare a drepturilor lor și a liberei lor alegeri, deși experții au convenit că minorii erau manipulați de tatăl lor și alienați față de mama lor. Lipsa de acțiune a autorităților i-a permis lui R. să își exercite liber influența asupra copiilor, acesta nefiind niciodată sancționat pentru comportamentul său.

49. Prima reclamantă a afirmat, de asemenea, că autoritățile le-au acordat asistență doar de formă ei și copiilor ei în cadrul procedurii de executare, precum și că nu au fost în măsură să organizeze o evaluare psihologică și o consiliere corespunzătoare. Din cauza lipsei de acțiune din partea DGASPC, prima reclamantă a fost nevoită să solicite instanțelor să dispună efectuarea unei expertize (a se vedea *supra*, pct. 22). În plus, intervențiile DGASPC au fost sporadice, fiind inițiate doar de prima reclamantă sau de executorul judecătoresc.

b) Guvernul

50. Guvernul a admis că neexecutarea sentințelor de încredințare a avut legătură cu viața de familie a reclamanților în sensul art. 8 din Convenție, dar a considerat că măsurile luate de autorități au fost corespunzătoare și efective. În special, pe parcursul procedurii s-a dezvoltat un proces complex de colaborare între toate autoritățile statului implicate în procedura de executare. Autoritățile — biroul executorului judecătoresc și instanțele judecătorești — au acționat în mod diligent pentru a acorda asistență reclamanților în procedura de executare și au ținut seama de întreaga situație și de interesele tuturor părților implicate. Refuzul constant și ferm al copiilor de a locui cu mama lor a contribuit în mod semnificativ la neexecutarea dispozițiilor judecătorești. În cazuri sensibile cum sunt cele privind încredințarea copiilor, executarea necesită o abordare mai sensibilă și mai puțin strictă.

51. Pe parcursul procedurilor, autoritățile au explorat toate căile disponibile pentru a înlesni legăturile dintre mamă și copiii săi, fie prin implicarea serviciilor sociale, fie prin consiliere psihologică. Însă un astfel de proces necesita eforturi pe termen lung din partea tuturor celor implicați, inclusiv a primei reclamante. Autoritățile naționale erau într-o poziție mai bună pentru a stabili ce era în interesul superior al copiilor și a lua măsurile necesare în acest sens.

52. Guvernul a subliniat, în cele din urmă, că prima reclamantă nu s-a plâns autorităților interne de lipsa de acțiune din partea executorului judecătoresc.

2. Motivarea Curții

a) Principii generale

53. Curtea reiterează faptul că posibilitatea părintelui și copilului de a se bucura reciproc de compania celuilalt constituie un element fundamental al „vieții de familie” în sensul art. 8 din Convenție, chiar și atunci când relația dintre părinți s-a destrămat (a se vedea, printre multe alte autorități, *Keegan împotriva Irlandei*, 26 mai 1994, pct. 50, seria A nr. 290; *Eberhard și M.*, citată anterior, pct. 125; și *Monory împotriva*

României și Ungariei, nr. 71.099/01, pct. 70, 5 aprilie 2005). Mai mult, chiar dacă obiectul principal al art. 8 este acela de a proteja persoana împotriva acțiunii arbitrare a autorităților publice, există, în plus, obligații pozitive inerente „respectului” efectiv pentru viața de familie [a se vedea *Keegan*, citată anterior, pct. 49; *Eberhard și M.*, citată anterior, pct. 126; și *M. și M. împotriva Croației*, nr. 10.161/13, pct. 176, CEDO 2015 (extrase)].

54. În ceea ce privește obligația statului de a dispune măsuri pozitive, Curtea a hotărât că art. 8 include pentru părinți dreptul de a beneficia de măsuri din partea statului pentru a fi alături de copiii lor și obligația autorităților naționale de a înlesni reîntregirea familiei (a se vedea, printre alte autorități, *Ignaccolo-Zenide împotriva României*, nr. 31.679/96, pct. 94, CEDO 2000-I; *Nuutinen împotriva Finlandei*, nr. 32.842/96, pct. 127, CEDO 2000-VIII; și *Eberhard și M.*, citată anterior, pct. 127). Aceasta se aplică nu doar cauzelor care au ca obiect luarea copiilor în îngrijirea statului și dispunerea de măsuri de îngrijire, ci și cauzelor în care există litigii privind programul de vizitare și domiciliul copiilor între părinți și/sau alți membri ai familiei copiilor (a se vedea *Mihailova împotriva Bulgariei*, nr. 35.978/02, pct. 80, 12 ianuarie 2006; și *Hokkanen împotriva Finlandei*, 23 septembrie 1994, pct. 55, seria A nr. 299-A). Aceste obligații pot cuprinde adoptarea de măsuri pentru asigurarea acestui drept, incluzând atât instituirea unui cadru normativ pentru mecanismele de soluționare și de executare care protejează drepturile persoanelor, cât și punerea în aplicare, după caz, a unor măsuri specifice (a se vedea *M. și M. împotriva Croației*, citată anterior, pct. 177, cu trimiterile suplimentare).

55. Prin urmare, în cauzele având ca obiect executarea deciziilor circumscrise dreptului familiei, sarcina Curții este aceea de a stabili dacă autoritățile naționale au luat toate măsurile necesare pentru a înlesni reîntregirea familiei, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele speciale ale cauzei (a se vedea *Eberhard și M.*, citată anterior, pct. 128). În aceste condiții, Curtea nu se poate substitui autorităților naționale competente pentru soluționarea litigiului dintre persoanele implicate, ci mai degrabă să verifice, în temeiul Convenției, deciziile pe care autoritățile respective le-au luat în cadrul puterii lor de apreciere. Curtea trebuie să examineze dacă sunt relevante și suficiente motivele care au ca scop justificarea oricăror măsuri luate și, având în vedere marja de apreciere a statului, dacă s-a realizat un echilibru just între interesele concurente ale persoanei și ale comunității, inclusiv ale altor terți implicați (a se vedea *Mihailova*, citată anterior, pct. 83). În procesul de punere în echilibru trebuie acordată o importanță deosebită interesului superior al copilului care, în funcție de natura lui și de gravitate, poate fi pus mai presus de interesele părinților [*Sahin împotriva Germaniei* (MC), nr. 30.943/96, pct. 66, CEDO 2003-VIII]. În plus, Curtea reiterează faptul că copiii și alte persoane vulnerabile, în special, au dreptul la o protecție efectivă (a se vedea *M. și M. împotriva Croației*, citată anterior, pct. 176).

56. Curtea a considerat anterior că desfășurarea ineficientă și, în special, cu întârziere, a acțiunilor de încredințare poate determina o încălcare a art. 8 din Convenție (a se vedea *Eberhard și M.*, citată anterior, pct. 127). În acest context, o măsură este apreciată ca fiind adecvată în funcție de celeritatea cu care este pusă în aplicare, deoarece trecerea timpului poate avea consecințe ireparabile asupra relațiilor dintre copii și părintele care nu locuiește cu ei (a se vedea, printre multe altele, *Ignaccolo-Zenide*, citată anterior, pct. 102). Durata procedurilor în care sunt implicați copii capătă o importanță deosebită, deoarece există întotdeauna pericolul ca orice întârziere procedurală să aibă efect asupra soluționării *de facto* a problemei în fața instanței (a se vedea *H. împotriva Regatului*

Unit, 8 iulie 1987, pct. 89—90, seria A nr. 120; și *P.F. împotriva Poloniei*, nr. 2.210/12, pct. 56, 16 septembrie 2014).

57. Curtea reiterează că faptul că eforturile autorităților au eșuat nu duce însă automat la concluzia că nu s-au respectat obligațiile pozitive în temeiul art. 8 din Convenție (a se vedea *Mihailova*, citată anterior, pct. 82). Datoria autorităților de a lua măsuri pentru a înlesni reîntregirea familiei nu este absolută, deoarece reunirea unui părinte cu copiii care locuiesc de mai mult timp împreună cu celălalt părinte nu poate avea loc imediat și poate necesita luarea de măsuri pregătitoare (a se vedea *Nuutinen*, citată anterior, pct. 128). Natura și amploarea acestei pregătiri depind de circumstanțele fiecărui caz în parte, însă înțelegerea și cooperarea tuturor părților implicate constituie întotdeauna o componentă importantă. Deși autoritățile naționale trebuie să facă tot posibilul pentru a facilita o astfel de cooperare, orice obligație de a aplica măsuri coercitive în această privință trebuie să fie limitată, întrucât trebuie luate în considerare atât interesele, cât și drepturile și libertățile tuturor părților implicate, în special interesul superior al copilului și drepturile sale în temeiul art. 8 din Convenție (a se vedea *Mihailova*, citată anterior, art. 82 in fine). După cum a hotărât anterior Curtea, deși în acest domeniu delicat nu sunt de dorit măsuri coercitive în privința copiilor, nu trebuie exclusă recurgerea la sancțiuni atunci când părintele cu care locuiesc copiii are un comportament ilegal (a se vedea *Eberhard și M.*, citată anterior, pct. 130, și *Ignaccolo-Zenide*, citată anterior, pct. 106). Chiar dacă este posibil ca unele sancțiuni mai severe să nu fi putut schimba poziția generală a părintelui respectiv, acest lucru nu scutea autoritățile naționale de obligația de a lua toate măsurile necesare pentru a înlesni legăturile de familie (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Kuppinger împotriva Germaniei*, nr. 62.198/11, pct. 103 și 107, 15 ianuarie 2015).

58. În cele din urmă, Curtea consideră că este important să reitereze faptul că, deși jurisprudența sa impune luarea în considerare a opiniilor copiilor, aceste opinii nu sunt neapărat imuabile, iar obiecțiile lor, cărora trebuie să li se acorde atenția cuvenită, nu sunt neapărat suficiente pentru a fi puse deasupra intereselor părinților, în special atunci când este vorba de legături periodice cu copiii lor. Dreptul unui copil de a-și exprima propriile opinii nu ar trebui interpretat ca oferind un drept de veto necondiționat copiilor, fără a lua în considerare alți factori și a efectua o examinare în scopul determinării interesului superior al copilului; în mod normal, acest interes impune menținerea legăturilor personale ale copilului, cu excepția cazurilor în care acest lucru ar dăuna sănătății și dezvoltării copilului (a se vedea *Raw și alții împotriva Franței*, nr. 10.131/11, pct. 94, 7 martie 2013).

b) Aplicarea acestor principii în prezenta cauză

59. În prezenta cauză nu se contestă faptul că, în urma sentințelor judecătorești din 5 mai și 24 septembrie 2014 prin care minorii au fost încredințați primei reclamante (a se vedea *supra*, pct. 9 și 26), autoritățile erau obligate să ia măsuri în vederea reunirii primei reclamante cu copiii. De asemenea, nu se contestă faptul că măsurile care au fost luate nu au condus la o reîntregire efectivă a familiei. Prima reclamantă nu a putut locui cu copiii începând din noiembrie 2013 (a se vedea *supra*, pct. 5), atunci când au fost luați de tatăl lor. Aceștia încă locuiau cu tatăl lor la data ultimei comunicări cu Curtea (scrisoarea trimisă reprezentantei reclamantilor la 18 iulie 2018; a se vedea *supra*, pct. 31).

60. Curtea reiterează faptul că, într-o cauză de acest tip, o măsură este apreciată ca fiind adecvată în funcție de celeritatea cu care este pusă în aplicare (a se vedea *supra*, pct. 56). Obligația autorităților de a acționa prompt este și mai importantă în cazuri precum cel de față, în care părintele căruia îi sunt încredințați copiii solicită înapoierea copiilor din partea unei persoane (celălalt părinte sau un terț) care reține copiii fără niciun drept și fără consimțământul persoanei căreia îi sunt

încredințați copiii (a se vedea *Amanalchioai*, citată anterior, pct. 93 *in fine*). În prezenta cauză, au trecut 5 ani de când prima reclamantă a avut ultima dată posibilitatea de a-și exercita drepturile părintești. În decizia definitivă din 15 mai 2018, Tribunalul București a reafirmat dreptul acesteia de a locui împreună cu copiii și a reiterat că autoritățile aveau obligația de a lua urgent toate măsurile legale necesare pentru a asigura înapoierea copiilor la locuința mamei lor (a se vedea *supra*, pct. 36).

61. În această privință, Curtea consideră că timpul trecut de când prima reclamantă a alertat inițial autoritățile privind situația sa este în sine problematic, deoarece a permis ca legăturile de familie dintre prima reclamantă și copiii săi să se deterioreze, ceea ce îngreunează executarea sentințelor de încredințare a minorilor.

62. Rămâne de stabilit dacă autoritățile au luat toate măsurile necesare pentru a înlesni executarea sentințelor de încredințare a minorilor (a se vedea *supra*, pct. 55).

63. Curtea ia notă de constatările instanțelor naționale cu privire la acest aspect (a se vedea *supra*, pct. 36). Cu toate acestea, acceptă faptul că autoritățile s-au aflat într-o situație dificilă, în ceea ce privește executarea deciziilor de încredințare a copiilor, deoarece acestea trebuiau să se ocupe mai întâi de opoziția tatălui (a se vedea, în special, *supra*, pct. 13, 23 și 30) și apoi de cea a copiilor care, eventual sub influența tatălui lor (a se vedea *supra*, pct. 18, 22 și 36), au refuzat în mod categoric să revină la locuința mamei lor (a se vedea *supra*, pct. 15 și 31). În orice caz, Curtea reiterează că lipsa de cooperare dintre părinți nu scutește autoritățile de luarea tuturor măsurilor care pot contribui la menținerea sau restabilirea legăturilor de familie (a se vedea *Nicolò Santilli împotriva Italiei*, nr. 51.930/10, pct. 73, 17 decembrie 2013, cu trimitere suplimentară).

64. În ceea ce privește măsurile concrete luate de autorități pentru a înlesni reîntregirea familiei reclamantilor, din informațiile aflate la dosar reiese că direcțiile publice de protecție a copilului au rămas relativ pasive în cazul reclamantilor. Mai concret, prima reclamantă a făcut două sesizări la DGASPC București cu privire la problemele întâmpinate la vizitarea copiilor săi, dar instituția nu a fost în măsură să acționeze deoarece R. nu era acasă atunci când reprezentanții acesteia au încercat să facă o vizită acolo (a se vedea *supra*, pct. 12 și 14). Nu există nimic care să arate că reprezentanții au făcut ceva mai mult decât o simplă încercare de a face o vizită la domiciliul lui R. sau că au instituit un mecanism de sancționare a acestuia pentru atitudinea de obstrucționare. În această privință, Curtea recunoaște eforturile constante depuse de prima reclamantă pentru executarea deciziilor de încredințare a copiilor (a se vedea *supra*, pct. 31) și pentru protejarea copiilor săi împotriva influenței tatălui lor, inclusiv prin alertarea DGASPC și a Parchetului cu privire la comportamentul acestuia (a se vedea, de exemplu, *supra*, pct. 22, 24 și 33).

65. Curtea observă, de asemenea, că, deși un psiholog a indicat autorităților la 22 ianuarie 2015 necesitatea imediată de a evalua copiii (a se vedea *supra*, pct. 17), acestea nu au dispus niciodată o astfel de expertiză. Abia după ce prima reclamantă a solicitat o hotărâre judecătorească s-a efectuat evaluarea, iar abuzul psihologic sub forma alienării parentale exercitate de tată a fost confirmat în raportul psihologului din 17 noiembrie 2015 (a se vedea *supra*, pct. 22). Curtea deplânge faptul că autoritățile nu au acordat o atenție deosebită destrămării progresive a legăturii dintre prima reclamantă și copiii săi și nici comportamentului manipulator al tatălui (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Amanalchioai împotriva României*, nr. 4.023/04, pct. 100, 26 mai 2009).

66. Considerațiile de mai sus sunt suficiente pentru a permite Curții să concluzioneze, fără a aduce atingere rolului său subsidiar, că autoritățile nu au acționat în timp util și nu au făcut ceea ce era rezonabil în acele circumstanțe pentru executarea

sentințelor de încredințare a minorilor, nereușind astfel să realizeze un echilibru just între interesele concurente ale persoanei și ale comunității. În concluzie, reclamantii nu au beneficiat de o protecție efectivă a dreptului lor la respectarea vieții lor de familie.

Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din Convenție.

67. Astfel, Curtea subliniază că această concluzie nu aduce atingere unei eventuale decizii ulterioare a instanțelor naționale cu privire la interesul superior al copiilor, având în vedere timpul scurs de la începutul conviețuirii cu tatăl lor. Un aspect important, pentru clarificare, este acela că, având în vedere faptul că al doilea și al treilea reclamant au pierdut legătura cu mama lor la vârsta de 7 și, respectiv, 4 ani, au locuit împreună cu tatăl lor fără întrerupere timp de aproape 5 ani de atunci și, în prezent, refuză orice legătură cu mama, Curtea subliniază că prezenta hotărâre nu ar trebui interpretată în niciun fel ca sugerând că autoritățile trebuie să ia măsuri pentru a realiza reunirea primei reclamante cu copiii săi fără a lua măsuri pregătitoare adecvate (a se vedea *supra*, pct. 57 și, *mutatis mutandis*, *E.S. împotriva României și Bulgariei*, nr. 60.281/11, pct. 82, 19 iulie 2016).

III. Cu privire la celelalte pretense încălcări ale Convenției

68. În scrisoarea din 5 decembrie 2016, prima reclamantă s-a plâns, în temeiul art. 13 din Convenție, de faptul că nu a dispus de o cale de atac efectivă împotriva rezoluției procurorului de a nu extinde urmărirea penală asupra acuzațiilor de rele tratamente aplicate minorilor (a se vedea *supra*, pct. 33). În plus, în observațiile trimise Curții după comunicarea cauzei către Guvernul părât, reclamantii au susținut, în temeiul art. 34 din Convenție, că comunicarea cu întârziere a sentinței din 20 martie 2017 (a se vedea *supra*, pct. 34 și 35) a împiedicat exercitarea efectivă a dreptului lor de a depune o cerere individuală.

Articolele prevăd următoarele:

ARTICOLUL 13

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

ARTICOLUL 34

„Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau de orice grup de particulari care se pretinde victimă a unei încălcări de către una dintre înaltele părți contractante a drepturilor recunoscute în Convenție sau în protocoalele sale. Înaltele părți contractante se angajează să nu împiedice prin nicio măsură exercițiul eficace al acestui drept.”

69. Curtea observă că principala problemă în această cauză este faptul că autoritățile nu au acordat asistență reclamantilor pentru reîntregirea familiei, în conformitate cu sentințele de încredințare a minorilor. Prin urmare, având în vedere situația în fapt, pretențiile părților și constatările sale în temeiul art. 8 din Convenție, Curtea consideră că a examinat principala problemă juridică ridicată în prezenta cerere și că nu este necesar să se pronunțe separat asupra admisibilității și temeiniciei capetelor de cerere formulate în temeiul art. 13 și art. 34 [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Centrul pentru resurse juridice în numele Valentin Câmpeanu împotriva României* (MC), nr. 47.848/08, pct. 156, CEDO 2014].

IV. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

70. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a

consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

71. Prima reclamantă a considerat că o constatare a unei încălcări constituie o reparație echitabilă suficientă pentru prejudiciul moral pe care l-a suferit. Aceasta a solicitat câte 20.000 euro (EUR) pentru al doilea și al treilea reclamant, cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral, pentru traumele emoționale suferite ca urmare a nerespectării de către autoritățile naționale a obligațiilor lor pozitive. Aceasta a solicitat ca sumele acordate să fie transferate în conturi bancare pe numele copiilor, care nu ar trebui să fie accesibile părinților decât în circumstanțe excepționale și numai cu aprobarea prealabilă a DGASPC.

72. Guvernul a susținut că recunoașterea unei încălcări a drepturilor reclamanților constituie o reparație echitabilă suficientă pentru orice prejudiciu moral suferit. În orice caz, Guvernul a considerat că suma solicitată de reclamanți era excesivă în comparație cu sumele acordate de Curte în cauze similare.

73. Curtea consideră că reclamanții cu siguranță au suferit un prejudiciu moral, care nu poate fi compensat doar prin constatarea unei încălcări. Având în vedere natura încălcării

constatate și pretențiile formulate de prima reclamantă cu privire la despăgubire și pronunțându-se în echitate, Curtea acordă în solidar celui de al doilea și, respectiv, al treilea reclamant suma de 7.500 EUR pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit. Suma se va păstra în depozit bancar pe numele acestora (a se vedea *M.D. și alții împotriva Maltei*, citată anterior, pct. 94).

B. Cheltuieli de judecată

74. Prima reclamantă a solicitat, de asemenea, 3.199,37 EUR pentru cheltuielile de judecată în fața Curții, reprezentând onorariile avocatului și taxele de timbru.

75. Guvernul a susținut că cheltuielile de judecată nu au fost efectuate în mod necesar și că suma solicitată este excesivă. Acesta a solicitat Curții să acorde o sumă rezonabilă cu acest titlu.

76. Ținând seama de documentele aflate la dispoziția sa, precum și de jurisprudența sa, Curtea consideră că este rezonabil să acorde suma de 3.199,37 EUR cu acest titlu.

C. Dobânzi moratorii

77. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal, practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

În unanimitate,

CURTEA:

1. declară cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 8 din Convenție;
 2. hotărăște că a fost încălcat art. 8 din Convenție;
 3. hotărăște că nu este necesar să examineze admisibilitatea și fondul capetelor de cerere întemeiate pe art. 13 și art. 34 din Convenție;
 4. hotărăște:
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamanților, în termen de 3 luni, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:
 - (i) 7.500 EUR (șapte mii cinci sute de euro) în solidar celui de al doilea și celui de al treilea reclamant pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, care se vor ține în depozit bancar în favoarea acestora;
 - (ii) 3.199,37 EUR (trei mii o sută nouăzeci și nouă de euro și treizeci și șapte de eurocenți) primei reclamante pentru cheltuielile de judecată, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;
 - b) că, de la expirarea termenului de trei luni menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
 5. respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.
- Redactată în limba engleză, apoi comunicată în scris, la 4 decembrie 2018, în temeiul art. 77 § 2 și § 3 din Regulamentul Curții.

PREȘEDINTE,
PAULO PINTO DE ALBUQUERQUE

Grefier adjunct,
Andrea Tamiatti

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; C.I.F. RO427282,
IBAN: RO55RNCB0082006711100001 Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
și IBAN: RO12TREZ70050699XX000531 Direcția de Trezorerie și Contabilitate Publică a Municipiului București
(alocat numai persoanelor juridice bugetare)
Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, internet: www.monitoruloficial.ro
Adresa pentru publicitate: Centrul pentru relații cu publicul, București, șos. Panduri nr. 1,
bloc P33, parter, sectorul 5, tel. 021.401.00.73, fax 021.401.00.71 și 021.401.00.72
Tiparul: „Monitorul Oficial” R.A.

